

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Vladimíra Sládečka, soudce zpravodaje Jaromíra Jirsy a soudce Jana Musila o ústavní stížnosti **a) V. C., b) B. P.**, zastoupených JUDr. Janem Vargou, advokátem se sídlem v Praze 2, Fügnerovo náměstí 1808/3, proti rozsudkům Městského soudu v Praze ze dne 9. 11. 2016, č. j. 11 Co 297/2016-264, a Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 1. 3. 2016, č. j. 19 C 170/2014-228, za účasti **Městského soudu v Praze a Obvodního soudu pro Prahu 2** jako účastníků řízení a vedlejší účastnice **České republiky – Ministerstva spravedlnosti ČR**, takto:

- I.** Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. 11. 2016, č. j. 11 Co 297/2016-264, se v části výroku I., kterým byl změněn rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 1. 3. 2016, č. j. 19 C 170/2014-228, tak, že se zamítá žaloba, aby byla Česká republika – Ministerstvo spravedlnosti ČR povinna zaplatit stěžovatelce a) 35 345,61 Kč s příslušenstvím, **se zrušuje**, neboť jím **byla porušena** základní práva stěžovatelky a) na spravedlivý proces a náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím soudu podle čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy.

- II.** Ve zbytku se ústavní stížnost **zamítá**.

Odůvodnění:

I. Nezákonné trestní stíhání

1. Proti M. B. bylo usnesením Policie České republiky, Správy severočeského kraje, Služby kriminální policie a vyšetřování Ústí nad Labem, 9. oddělení obecné kriminality, ze dne 8. 10. 2008, č. j. PSV-142-114/TČ-2008-71-KOP, zahájeno trestní stíhání pro trestný čin loupeže podle § 234 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve formě účastenství – pomoci podle § 10 odst. 1 písm. c) téhož zákona (dále též jen „nezákonné rozhodnutí“). M. B. byl dne 20. 5. 2009 obžalován v trestním řízení vedeném u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 2 T 6/2009; rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. 6. 2010, č. j. 2 T 6/2010-4206, a rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 3. 2011, sp. zn. 2 To 6/2011, byl pravomocně zproštěn obžaloby, a bylo také zastaveno jeho trestní stíhání, neboť nebylo prokázáno, že by spáchal trestný čin, pro který byla podána obžaloba.

2. V průběhu trestního stíhání obhajoval M. B. zvolený obhájce Mgr. Michal Varga. Náklady obhajoby platily jeho blízké příbuzné – manželka [stěžovatelka a]) a matka [stěžovatelka b]) podle § 37 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Zvolený obhájce Mgr. Michal Varga vystavoval stěžovatelkám průběžně dílčí faktury na základě uzavřené smlouvy o právní pomoci ze dne 12. 11. 2008, jejichž část stěžovatelky včas proplatily a vznikla jim v souvislosti s tím majetková újma. Stěžovatelky však neměly dostatečné finanční prostředky, aby pokryly celkové náklady (nakonec) úspěšné obhajoby ve výši 1 041 254 Kč a část vystavených faktur za obhajobu tak zůstala nezaplacená. Obhájce vyšel stěžovatelkám vstříc, vzniklý dluh soudně nevymáhal a obhajobu M. B. vedl do úspěšného konce s tím, že posecká do doby, než budou mít stěžovatelky finanční prostředky na zaplacení dlužných nákladů obhajoby, které měly získat od státu jako náhradu skutečné škody za dosud zaplacené (vynaložené) náklady obhajoby.

II. Uplatnění práva na náhradu škody u Ministerstva spravedlnosti

3. Stát je povinen nahradit škodu způsobenou (mj.) nezákonným rozhodnutím podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listiny“) ve spojení s § 1 a 5 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 82/1998 Sb.“). Takovým rozhodnutím je i usnesení o zahájení trestního stíhání, které neskončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem trestního soudu (k tomu viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 265/2012). Nároky na náhradu škody v těchto případech vyřizuje jménem státu Ministerstvo spravedlnosti podle § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 82/1998 Sb.; proto i v řízení o ústavní stížnosti vystupuje za stát (vedlejšího účastníka) jako organizační složka Ministerstva spravedlnosti České republiky.

4. S ohledem na tehdy platnou judikaturu nemohly stěžovatelky po právní moci zprošťujícího rozsudku odvolacího soudu a zastavení trestního stíhání M. B. uplatnit k náhradě škody za nezákonné rozhodnutí u Ministerstva spravedlnosti celkové, tedy i

dlužné náklady obhajoby, ale pouze ty, které obhájci skutečně zaplatily, tj. skutečnou škodu. K tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 2003, sp. zn. 25 Cdo 986/2001: „*Dokud dlužník nezaplatil dlužnou částku svému věřiteli, nemůže úspěšně uplatnit nárok na její náhradu z titulu odpovědnosti třetí osoby za škodu, neboť škoda mu zatím nevznikla. Samotná existence pohledávky věřitele vůči dlužníku ani soudní rozhodnutí o povinnosti dlužníka zaplatit dluh není totiž skutečnou škodou ani ušlým ziskem.*“

5. V odškodňovacím řízení zastupoval stěžovatelky u Ministerstva spravedlnosti opět advokát Mgr. Michal Varga, který se stěžovatelkami uzavřel dohodu, podle níž ministerstvem přiznaná náhrada škody bude vždy poukázána k jeho rukám a tato plnění se započtou na dlužné (nezaplacené) náklady úspěšné obhajoby – tím dotyční uzavřeli dohodu o započtení vzájemných pohledávek. Každým jednotlivým započtením vznikla stěžovatelkám další škoda, kterou obratem uplatnily u Ministerstva spravedlnosti; tento postup opakovaly stěžovatelky několikrát po sobě, aby dosáhly úplné náhrady vzniklé škody.

6. Stejně tak postupovaly stěžovatelky i v nyní souzené věci a dne 13. 11. 2013 uplatnily u Ministerstva spravedlnosti právo na náhradu škody vzniklé dne 25. 7. 2013 započtením pohledávek ve výši 80 145, 03 Kč [stěžovatelka a)] a ve výši 60 080, 58 Kč [stěžovatelka b)]. Ministerstvo spravedlnosti nároky včas neuspokojilo ve stanovené šestiměsíční lhůtě podle § 15 zákona č. 82/1998 Sb., a proto stěžovatelky následně podaly dne 3. 6. 2014 žalobu o náhradu škody k civilnímu soudu.

7. Ministerstvo spravedlnosti až dne 18. 2. 2015 náhradu škody přiznalo jen stěžovatelce b) ve výši 30 780 Kč, která v tomto rozsahu vzala žalobu zpět, a dále vedla řízení o 29 300,58 Kč s příslušenstvím; první stěžovatelce nepřiznalo nic. Ministerstvo spravedlnosti považuje právo stěžovatelky a) od 13. 7. 2013 za promlčené, neboť faktura č. 532010 ze dne 28. 6. 2010 byla splatná již dne 13. 7. 2010, a ke dni uplatnění práva na náhradu škody (13. 11. 2013) marně uplynula stěžovatelce a) tříletá tzv. subjektivní promlčecí lhůta k uplatnění práva na náhradu škody podle § 32 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. Ve vztahu k stěžovatelce b) uznalo ministerstvo jako účelně vynaložené pouze některé z fakturovaných a zaplacených úkonů právní služby (faktura č. 72011 ze dne 13. 1. 2011 a faktura č. 212011 ze dne 15. 4. 2011).

III. Civilní soudní řízení o náhradu škody

8. Obvodní soud pro Prahu 2 částečně zamítl rozsudkem ze dne 1. 3. 2016, č. j. 19 C 170/2016-228, žalobu o náhradu škody způsobenou nezákonným rozhodnutím podle zákona č. 82/1998 Sb. Stěžovatelka a) požadovala 80 145,03 Kč s příslušenstvím a stěžovatelka b) 60 080,58 Kč a 29 300,58 Kč s příslušenstvím. Soud prvního stupně přiznal stěžovatelce a) jen náhradu škody 35 345,61 Kč s příslušenstvím a stěžovatelce b) ve výši 13 680 Kč s příslušenstvím; ve zbytku žalobu zamítl. Nalézací soud dospěl na rozdíl od Ministerstva spravedlnosti k závěru, že právo stěžovatelky a) řádně vzniklo a nebylo promlčené (výrok I.). Tříletá subjektivní promlčecí lhůta práva na náhradu škody podle § 32 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. počala běžet až od chvíle, kdy měla stěžovatelka a) povědomí o škodě, její výši, a kdo za ni odpovídá, tj. od započtení vzájemných pohledávek stěžovatelky a) a obhájce dne 25. 7. 2013. Okamžik splatnosti vystavené faktury č. 532010 nebyl pro běh promlčecí lhůty podle soudu rozhodný a

lhůta uplynula až dne 25. 7. 2016. Stěžovatelka své právo na náhradu škody uplatnila u Ministerstva spravedlnosti včas (13. 11. 2013) a žalobu podala 3. 6. 2014. Dále nalézací soud uzavřel, že stěžovatelka b) účelně vynaložila náklady obhajoby (výrok III.). V rozsahu, v němž stěžovatelky požadovaly náhradu škody přesahující mimosmluvní odměnu advokáta, soud žalobu zamítl (výrok II. a IV.), jelikož § 31 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. výslovně stanoví, že náhrada nákladů odměny právního zastoupení se určí podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). O nákladech řízení rozhodl soud s ohledem na částečný úspěch stěžovatelek ve věci (výrok V.).

9. Dále se věci zabýval Městský soud v Praze jako soud odvolací, který rozhodnutí nalézacího soudu změnil rozsudkem ze dne 9. 11. 2016, č. j. 11 Co 297/2016-264, a to tak, že žalobu zamítl v celém rozsahu. Změnu odůvodnil tím, že stěžovatelka a) dobrovolně dohodou o započtení zaplatila obhájci promlčenou pohledávku – náklady obhajoby, čímž sama způsobila škodu, neboť měla k dispozici účinnou obranu – mohla vznést námitku promlčení a vyhnout se povinnosti platit náklady obhajoby. Obhájcem vystavená faktura č. 532010 ze dne 28. 6. 2010 byla splatná již dne 13. 7. 2010 a v okamžiku, kdy byly pohledávky dne 25. 7. 2013 započteny, již bylo právo obhájce na plnění promlčené. Odvolací soud tak uzavřel, že stát neodpovídá stěžovatelce a) za vzniklou škodu, protože mezi nezákonným usnesením o zahájení trestního stíhání a zaplacenou odměnou advokáta (vzniklou škodou) neexistuje příčinná souvislost; otázka promlčení práva na náhradu škody byla z pohledu odvolacího soudu nepodstatná. Ve vztahu k výroku III. soudu prvního stupně odvolací soud uzavřel, že úkony právní služby, které obhájce vykonal, nebyly účelné a představovaly umělé navyšování nákladů obhajoby. Odvolací soud proto stěžovatelce b) náhradu škody nepřiznal, výroky II. a IV. potvrdil jako věcně správné.

IV. Ústavní stížnost a vyjádření

10. Proti napadeným rozsudkům se stěžovatelky brání ústavní stížnostmi a navrhují, aby je Ústavní soud zrušil; výslovně přitom namítají porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Z obsahu ústavní stížnosti vyplývá i námitka porušení práva na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím soudu podle čl. 36 odst. 3 Listiny.

11. Stěžovatelka a) v ústavní stížnosti namítá, že právě nezákonné usnesení o zahájení trestního stíhání M. B. zapříčinilo vznik škody v podobě vynaložených nákladů obhajoby. Tvrdí, že vznést námitku promlčení je právem, nikoliv povinností dlužníka, zvláště v situaci, kdy by její vznesení bylo nemorální. Obhájce poskytoval M. B. právní pomoc na své náklady, a stěžovatelka a) se proto cítila povinna dluh (byť promlčený) splnit; pokud by v takové situaci vznesla námitku promlčení, bylo by to v rozporu s dobrými mravy. Odkázala přitom na nález Ústavního soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. I. ÚS 718/11, v němž se uvádí: „(...) je povinností obecných soudů, aby při svém rozhodování vzaly do úvahy případný rozpor státem vznesené námitky promlčení s dobrými mravy (...).“

12. Stěžovatelka b) nesouhlasí s tím, že obhájcem poskytnuté právní služby byly neúčelné, tvrdí, že obhajoba byla vedena hospodárně a v zájmu M. B. Dále namítá, že je

v rozporu s dobrými mravy, činí-li Ministerstvo spravedlnosti spornou otázku důvodnosti prostředků, které byly vynaloženy k nápravě újmy způsobené nezákonným rozhodnutím.

13. Ústavní soud za účelem posouzení ústavní stížnosti připojil soudní spis Obvodního soudu pro Prahu 2 vedený pod sp. zn. 19 C 170/2014 a požádal o vyjádření Městský soud v Praze, který pouze odkázal na odůvodnění svého rozsudku, zdůraznil, že stěžovatelky pouze polemizují s právním posouzením věci odvolacím soudem a navrhl odmítnutí ústavní stížnosti. Vzhledem k tomu, že vyjádření neobsahuje žádná nová tvrzení nad rámec odůvodnění napadeného rozhodnutí, nezasílal je Ústavní soud ani stěžovatelkám k replice. Ministerstvo spravedlnosti se k ústavní stížnosti nevyjádřilo.

V. Podmínky řízení

14. Ústavní stížnost byla podána včas, osobami oprávněnými a řádně zastoupenými advokátem podle § 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. Stížnost rovněž není nepřípustná ve smyslu § 75 odst. 1 téhož zákona. Ústavní soud se důkladně seznámil s ústavní stížností, obsahem procesního spisu a shledal, že stížnost je částečně opodstatněná; rozhodl o ní mimo ústní jednání, neboť v intencích § 44 věty první zákona o Ústavním soudu by od něj nebylo možné očekávat další objasnění věci.

VI. Posouzení ústavní stížnosti

15. Úkolem Ústavního soudu je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy ČR), není součástí soustavy obecných soudů a nepřisluší mu do jejich pravomoci zasahovat, postupují-li v souladu s principy hlavy páté Listiny. Ústavní soud se nezabývá porušením běžných práv fyzických nebo právnických osob, neznamená-li zároveň porušení ústavně zaručeného práva nebo svobody (srovnej např. náleze ze dne 1. 2. 1994, sp. zn. III. ÚS 23/93).

A. Ústavně právní rozměr tzv. bagatelní výše sporu

16. Ústavní soud vzal v úvahu, že předmětem řízení před obecnými soudy byla z hlediska dovolacího řízení peněžitá plnění v tzv. bagatelní výši 35 345,61 Kč a 13 680 Kč, tedy ve výši nepřesahující 50 000 Kč. V těchto bagatelních věcech je přitom vyloučena možnost podat dovolání podle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř., tím spíše je (zásadně) zjevně neopodstatněná ústavní stížnost podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu, jelikož až na výjimky nejsou taková rozhodnutí způsobilá omezit či porušit ústavně chráněná práva a svobody. Nyní souzená věc je však právě takovou výjimkou, neboť rozsudek odvolacího soudu se svou intenzitou dotýká samotné podstaty a smyslu ústavního práva na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle čl. 36 odst. 3 Listiny (obdobně např. náleze ze dne 15. 2. 2012, sp. zn. III. ÚS 3659/10). Napadené rozhodnutí je z pohledu kvalitativního významné a z hlediska zachování ústavnosti přesahuje kauzu samotnou. Závěry přijaté odvolacím soudem mohou mít vliv i na jiná další řízení, a proto „ústavně právní hodnota sporu“ převáží nad „kvantitativní stránkou věci“ (srovnej náleze ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. III. ÚS 2018/15).

B. Právo stěžovatelky a) na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím

17. Článek 36. odst. 3 Listiny zní: „Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.“ Otázky odpovědnosti státu za škodu mají výrazný ústavněprávní rozměr, jelikož se dotýkají důvěry občanů v právo a instituce státu, a proto nemůže být dána důvěra tam, kde nezákonnost či nesprávnost aktů veřejné moci není sankcionována v podobě povinnosti státu k náhradě škody či jiné újmy (srov. např. nález ze dne 5. 5. 2015, sp. zn. II. ÚS 3005/14, a nález ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 529/09).

18. Právní základ nároku jednotlivce na náhradu škody v případě nezákonného trestního stíhání, které je ukončeno zastavením v důsledku pravomocného zproštění obžaloby, je třeba hledat v čl. 36 odst. 3 Listiny a v čl. 1 odst. 1 Ústavy – v principech materiálního právního státu. Má-li stát být skutečně považován za materiální právní stát, musí nést objektivní odpovědnost za jednání svých orgánů či za jednání, kterým státní orgány nebo orgány veřejné moci přímo zasahují do základních práv jednotlivce. Stát se nemůže zbavit odpovědnosti za nezákonné trestní stíhání porušující ústavně chráněná práva. Je-li jednotlivce povinen snášet úkony prováděné orgány činnými v trestním řízení, musí v podmínkách materiálního právního státu existovat garance, že dostane, neprokáže-li se, že trestnou činnost spáchal, odškodnění za vynaložené náklady obhajoby, které musel v důsledku trestního řízení platit (srovnej např. nález ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. II. ÚS 1540/11). Proto je spravedlivé, za situace, kdy trestní stíhání bylo nezákonné, aby náklady na realizaci ústavního práva hájit se prostřednictvím obhájce podle čl. 40 odst. 3 Listiny byly neoprávněně trestně stíhané osobě (tomu kdo náklady obhajoby za ni hradil) přiznány jakožto náhrada škody (materiální újmy) způsobené nezákonným rozhodnutím soudu. Z pohledu budování důvěry občanů v materiální právní stát je důležité, aby každá majetková újma způsobená nesprávným či nezákonným zásahem státu proti jednotlivci byla odčiněna. Byl-li obviněný pravomocně zproštěn obžaloby, je třeba vycházet z toho, že čin nespáchal a že nemělo být proti němu trestní stíhání ani zahájeno.

19. Zákonu č. 82/1998 Sb. je svěřena ve smyslu čl. 36 odst. 4 Listiny toliko úprava podmínek a podrobností realizace ústavně zakotveného práva. Uvedená norma vychází z principu ochrany práv každého, kdo byl poškozen nezákonným rozhodnutím státního orgánu či veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem (viz nález ze dne 5. 5. 2015, sp. zn. II. ÚS 3005/14). Z napadených rozsudků vyplývá, že v předchozím řízení nebylo pochyb o existenci nezákonného rozhodnutí – usnesení o zahájení trestního stíhání a vzniku škody v podobě vynaložených nákladů obhajoby. Odvolací soud ovšem neshledal mezi nezákonným rozhodnutím a vzniklou škodou nezbytnou příčinnou souvislost. Stěžovatelka a) podle odvolacího soudu zaplatila promlčenou (započtenou) pohledávku obhájce dobrovolně a škodu si tím měla přivodit sama, jelikož nevznesla námitku promlčení. V případě vznesení námítky promlčení by vymáhaná škoda nevznikla, a stát proto škodu nezákonným rozhodnutím nezpůsobil. Předestřený (omezující) výklad ovšem zákon č. 82/1998 Sb. nepředpokládá; odvolací soud tak podle Ústavního soudu bez výslovného zákonného zmocnění omezil ústavně zaručené právo stěžovatelky a) na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím soudu podle čl. 36 odst. 3 Listiny.

20. Odvolací soud nepřiléhavě dovozuje nedostatek příčinné souvislosti ze skutečností, které na její naplnění nemohly mít vliv. Městský soud nerozlišil odpovídajícím způsobem rozdíl mezi právním vztahem stěžovatelky a) ke státu z titulu jeho odpovědnosti za škodu, a k obhájci, vyplývajícího z uzavřené smlouvy o poskytnutí právní pomoci. Přitom je nepochybné, že škoda stěžovatelce a) vznikla v příčinné souvislosti s nezákonným usnesením o zahájení trestního stíhání – nebylo-li by nezákonné trestní stíhání vůči M. B. zahájeno, nevznikla by ani potřeba vynaložit účelné náklady obhajoby.

21. Ústavní soud považuje za nutné zdůraznit, že bylo na zvážení stěžovatelky a), zda vznesla vůči obhájci námitku promlčení – bylo to jejím právem, nikoliv povinností. Pokud se stěžovatelka a) rozhodla obhájci dlužné promlčené náklady obhajoby zaplatit, jednala po právu, vznik škody nezavinila a skutečná škoda (zaplacená odměna advokáta) jí vznikla v příčinné souvislosti s nezákonným rozhodnutím. Splněním naturální obligace se druhá strana bezdůvodně neobohacuje – právě naopak. Vztah z uzavřené smlouvy o právní pomoci je samostatný a se vztahem z titulu náhrady škody nesouvisí (obdobně náleze ze dne 9. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 4057/14). Promlčení dluhu vzniklého ze smlouvy o právní pomoci chrání právní jistotu stěžovatelky a) vůči obhájci, nikoliv právní jistotu státu, který nebyl smluvní stranou závazku. Ochranu právní jistoty státu poskytuje § 32 zákona č. 82/1998 Sb. tím, že stanoví subjektivní tříletou a objektivní desetiletou promlčecí lhůtu k uplatnění práva na náhradu škody. Odlišné právní vztahy a následky promlčení z nich plynoucích práv nelze zaměňovat způsobem, jakým to učinil odvolací soud, a tím omezovat ústavní právo stěžovatelky a) na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle čl. 36 odst. 3 Listiny ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy.

22. Stěžovatelky se nejprve dohodly s obhájcem, že pro jejich manžela a syna M. B. vykoná služby právní pomoci „zdarma“, a bude tak realizovat jeho ústavně zaručené právo na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny, přesněji řečeno, že jim „počká“ do doby, než budou mít na odměnu advokáta finanční prostředky. Trvalo-li nezákonně vedené trestní stíhání tak dlouho, že od splatnosti jednotlivých faktur až do definitivního zastavení trestního stíhání a částečného odškodnění stěžovatelek Ministerstvem spravedlnosti uběhla promlčecí lhůta, nelze po stěžovatelce a) spravedlivě požadovat, aby obhájci, který se k ní předtím zachoval vstřícně, sdělila, že mu žádnou odměnu nezaplatí, že má proti ní podat žalobu – s tím, že by v rámci řízení následně vznesla námitku promlčení a odměnu by obhájci nakonec nebyla povinna zaplatit. Právě takové jednání by bylo hrubě nemravné, a pokud se stěžovatelka a) zachovala opačně, a tedy mravně, nelze jí to klást k tíži. Není totiž zakázáno plnit promlčený dluh, naopak lze námitku promlčení považovat výjimečně za nemravnou. Zákon č. 82/1998 Sb. zároveň nestanoví, že by stát byl povinen nahradit škodu vzniklou zaplacením jen nepromlčeného dluhu. Podstatné je, že stěžovatelka a) odměnu zaplatila (započítala), tím se fakticky zmenšil její majetek a vznikla skutečná škoda, která je jednoznačně v příčinné souvislosti s nezákonným usnesením o zahájení trestního stíhání.

23. V nyní souzené věci tak byly naplněny veškeré předpoklady pro přiznání náhrady škody stěžovatelce a) způsobené nezákonným rozhodnutím, přesto odvolací soud vyloučil odpovědnost státu a omezil tak ústavně chráněné právo stěžovatelky a) na náhradu škody podle čl. 36 odst. 3 Listiny v rozporu s principy materiálního právního

státu podle čl. 1 odst. 1 Ústavy (obdobně náleze ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. II. ÚS 2159/11).

C. Právo na spravedlivý proces

24. Stěžovatelky ve své ústavní stížnosti namítly také porušení práva na spravedlivý proces. Uvedené právo přitom neznamená, že je jednotlivci zaručováno přímo a bezprostředně právo na rozhodnutí odpovídající jeho názoru, ale je mu zajištěno právo na spravedlivé řízení, v němž se uplatňují všechny zásady správného soudního rozhodování podle zákona a v souladu s ústavními principy – viz náleze ze dne 14. 8. 2007, sp. zn. IV. ÚS 687/06. V tomto duchu obecné soudy postupovaly jen částečně, neboť ve vztahu k stěžovatelce a) se dopustil odvolací soud nepřijatelné svévole a porušil tím rovněž její právo na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

25. Pojem svévole interpretoval Ústavní soud jako nerespektování kogentní normy a interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti (viz např. náleze ze dne 24. 11. 2004, sp. zn. III. ÚS 351/04). Odvolací soud svévolně nerespektoval § 7 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., který stanoví, že: „*právo na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím mají účastníci řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, z něhož jim vznikla škoda.*“ Judikatura dovodila, že postavení účastníka řízení mají i ty osoby, které byly oprávněné namísto obviněného zvolit mu obhájce pro trestní řízení, pokud zaplatily náklady nutné obhajoby [IŠTVÁNEK, František. (in) IŠTVÁNEK, František, SIMON, Pavel, KORBEL, František. *Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.* Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer (ČR), 2017, § 7]. S ohledem na vše výše uvedené měla stěžovatelka a) právo na náhradu škody, které včas uplatnila, a odvolací soud přesto žalobu v rozporu s hmotným právem zamítl.

26. Odvolací soud vyložil zákon č. 82/1998 Sb. excesivním způsobem, který se přiči dobrým mravům. Fakticky „vyčetl“ stěžovatelce a), že se nezachovala nemravně – jako kdyby vznesení námítky promlčení bylo její povinností, nikoliv jen právem. Žádná taková povinnost však ze zákona nevyplývala a ani nevyplývá – navíc zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, výslovně s účinností od 1. 1. 2014 stanoví, že soukromé právo vyvěrá z obecně uznaných zásad spravedlnosti (§ 3 odst. 3 o. z.) a výklad i použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy podle § 2 odst. 3 o. z. Právě v duchu těchto zásad se stěžovatelka a) zachovala a stěží jí lze její chování vyčítat. Z pohledu naplnění podmínek odpovědnosti státu za škodu je významné, že stěžovatelce a) vznikla skutečná škoda prokazatelným zaplacením nákladů obhajoby (zmenšil se její majetek) a že vznikla v souvislosti s nezákonným usnesením o zahájení trestního stíhání, které bylo fakticky zrušeno právní mocí zprošťujícího rozsudku.

27. Ve vztahu k stěžovatelce b) obecné soudy dodržely zásady spravedlivého procesu, postupovaly v souladu s procesními předpisy, vypořádaly všechny její námítky a své závěry, které nebyly v rozporu s hmotným právem, náležitě odůvodnily. Vůči stěžovatelce b) nejsou rozsudky svévolné ani přepjatě formalistické. Řízení tak proběhlo ústavně konformním způsobem neporušujícím právo stěžovatelky b) na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

D. Účelnost vynaložených nákladů obhajoby stěžovatelkou b)

28. Stěžovatelka b) v ústavní stížnosti nesouhlasila s tím, že obhájcem poskytnuté právní služby byly neúčelné, tvrdila, že obhajoba byla vedena hospodárně a v zájmu obviněného. Ústavní soud připomíná, že pouhý nesouhlas stěžovatelky s výsledkem řízení před civilními soudy nečiní ústavní stížnost opodstatněnou.

29. Z pohledu ústavněprávního napadené rozsudky obstojí, jelikož obecné soudy uvedly přesvědčivé a srozumitelné důvody, pro které žalobu o náhradu škody nakonec ve vztahu k stěžovatelce b) zamítly (výrok I. rozsudku odvolacího soudu). Odvolací soud uzavřel, že stát prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti dobrovolně část nároku sám uznal a škodu co do částky 30 780 Kč nahradil. Ohledně dalších porad obhájce s M. B. však odvolací soud rozhodl tak, že byly neúčelné, neboť probíhaly v krátkých časových intervalech a žádné konkrétní výstupy z nich nevzešly; dospěl k závěru, že umělé navyšování úkonů právní služby není způsobilé k odškodnění. Ústavní soud proto této námitce nevyhověl a ústavní stížnost zamítl v rozsahu, v němž směřovala proti části výroku I. odvolacího soudu, kterým byl změněn rozsudek prvostupňového soudu tak, že se zamítá žaloba, aby byla žalovaná povinna zaplatit žalobkyni b) částku 13 680 Kč s příslušenstvím.

E. Náhrada škody ve výši smluvní odměny obhájce

30. Obecné soudy správně a v souladu s § 31 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. zamítly žalobu obou stěžovatelek co do částky převyšující náklady obhajoby stanovené podle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Pokud odvolací soud dále uzavřel, že nebyly splněny podmínky pro zvýšení odměny podle § 12 odst. 1 téže vyhlášky, nelze v tom spatřovat porušení žádného ústavně chráněného práva, neboť učiněný závěr je řádně odůvodněný. Ústavní soud ani této námitce nevyhověl a ústavní stížnost ve vztahu k oběma stěžovatelkám zamítl v rozsahu, ve kterém směřovala proti části výroku I. odvolacího soudu, kterým byl potvrzen rozsudek prvostupňového soudu, že se zamítá žaloba, aby byla žalovaná povinna zaplatit žalobkyni a) částku 44 799,42 Kč s příslušenstvím (výrok II. prvostupňového soudu) a žalobkyni b) částku 15 620,58 Kč s příslušenstvím (výrok IV. prvostupňového soudu).

VII. Závěr

31. Ústavní soud uzavírá, že odvolací soud porušil ústavně chráněná práva stěžovatelky a) na spravedlivý proces a náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím podle čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy. V souzené věci byly naplněny veškeré předpoklady pro přiznání náhrady škody způsobené nezákonným rozhodnutím.

32. Vztah z uzavřené smlouvy o právní pomoci je samostatný a se vztahem z titulu náhrady škody nesouvisí. Odlišné právní vztahy a důsledky promlčení nelze zaměňovat a bez výslovného zákonného zmocnění omezit ústavně zaručené právo stěžovatelky a) na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím. Odvolací soud vyložil § 7 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. excesivním způsobem, který se přičí dobrým mravům, neboť fakticky „vyčetl“ stěžovatelce a), že se nezachovala nemravně – jako kdyby vznesení námitky promlčení bylo její povinností, nikoliv jen právem. Stěžovatelka a) jednala

v souladu s dobrými mravy a stěží jí lze toto chování vyčítat (právě naopak). Podstatné je, že stěžovatelka a) odměnu obhájci zaplatila (započetla), tím se fakticky zmenšil její majetek a vznikla skutečná škoda, která je jednoznačně v příčinné souvislosti s nezákonným usnesením o zahájení trestního stíhání.

33. Ústavní soud na základě výše uvedených důvodů ústavní stížnosti částečně vyhověl a napadený rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. 11. 2016, č. j. 11 Co 297/2016-264, zrušil podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu v části výroku I., kterým byl změněn rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 1. 3. 2016, č. j. 19 C 170/2014-228, tak, že se zamítá žaloba, aby byla žalovaná povinna zaplatit žalobkyni a) částku 35 345,61 Kč s příslušenstvím, neboť jím byla porušena ústavní práva na spravedlivý proces a náhradu škody za nezákonné rozhodnutí podle čl. 36 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 1 odst. 1 Ústavy. Ve zbytku ústavní stížnost pro neopodstatněnost zamítl podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 13. září 2017

Vladimír Sládeček
předseda senátu

